

С Т А Н О В И Щ Е

за защита на дисертационен труд „ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ЛИСТ” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма Граждански процес от Маргарита Красимилова Събева – докторант на самостоятелна подготовка към Центъра по юридически науки при Бургаски свободен университет

от проф. д-р Силви Василев Чернев,
професор по гражданско-процесуално право в ЦЮН на Бургаски свободен университет и ЮФ на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд бе обсъден и допуснат до публична защита на заседание на Програмния съвет по частно право при Центъра по юридически науки при Бургаски свободен университет, проведено на 24.01.2020 година.

Докторантката е зачислена на самостоятелна подготовка в Център по юридически науки при Бургаски свободен университет.

Изследванията по дисертационния труд са извършени самостоятелно и в Бургаски свободен университет.

Дисертационният труд е в обем от 226 страници, позовава се на 143 източника и се придружава от декларация за оригиналност и достоверност, подписана от докторантката.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Настоящото становище е изготвено с оглед защитата на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма Граждански процес, от Маргарита Красимилова Събева, докторантка на самостоятелна подготовка към Центъра по юридически науки при Бургаски свободен университет.

Процедурата е започната на основание съответните текстове от Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за

прилагане на Закона за развитието на академичния състав на Република България (ППЗРАДРБ) и Правилника за развитието на академичния състав в БСУ, а така също и съгласно решение на Програмния съвет на ЦЮН при БСУ (Протокол 24.01.2020 г.).

Представените документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и ПРАС в БСУ.

Процедурата се провежда при условията на пар. 40 от Преходните и Заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на ЗРАСРБ (ДВ, бр. 30/2018 г. и е коректно спазена.

1. Обща характеристика на представения труд

Представеният научен труд „Изпълнителен лист“ в обем на 226 страници е посветен на важен институт на Гражданско-процесуалното право, традиционно утвърдил се като ценен инструмент за защита на нарушени притезателни права, независимо от това дали тяхното съществуване е било установено по несъмнен начин от съд или арбитраж, или от друг документ, спрямо който законодателят признава наличие на изпълнителна сила. Изпълнителният лист е основен инструмент за задвижване на стадия на гражданския процес, обозначаван като „Изпълнителен процес (Производство по принудително изпълнение).

Изложението е разположено в 13 глави.

1.1. Първата глава има въвеждащ характер и е озаглавена „Обща характеристика на дисертационния труд“ (стр. 6 – 10).

Авторката обосновава актуалността на темата; целите и задачите на труда; предмета и методиката на изследване. Спира се на научните новости и практическото значение на разработката.

1.2. Втората глава (стр. 11 – 57) започва със сравнителноправен преглед на уредбата на изпълнителния лист в редица страни. Продължава с исторически преглед преди всичко на уредбата на изпълнителния лист по българското право, **който** завършва с опит да се обясни необходимостта от въвеждане на въпросния институт в гражданскопроцесуалното право.

Втората част на тази глава (стр. 38 – 57) е посветена на основните характеристики на изпълнителния лист (в качеството му на документ, издаван от съд; като вид процесуална ценна книга (попътено авторката сравнява изпълнителния лист с други

ценни книги). Изложението съдържа етиология и опит за разкриване на семантиката на понятието, и работно определение за изпълнителния лист.

По-нататък в тази глава са разгледани функциите на изпълнителния лист (удостоверителна, овластяваща, заповядваща и легитимираща).

Главата завършва със съпоставяне на изпълнителния лист с други съдебни актове.

1.3. Третата глава е посветена на други изпълнителни актове по българското право (стр. 62 – 76).

1.4. В Глава Четвърта докторантката съсредоточава вниманието си върху производството по издаване на изпълнителен лист (стр. 77 – 121).

След кратка характеристика на производството изложението преминава към предпоставките за издаване на изпълнителен лист. Последователно са разгледани отделните изпълнителни основания (окончателни съдебни решения и приравнени на тях фактически състави – арбитражни решения и съдебни или арбитражни спогодби); неокончателни съдебни решения (решения на първоинстанционните съдилища, по които е допуснато предварително изпълнение, решения на въззивните съдилища, установяващи наличието на притезателни права).

Специално място е отделено на заповедите за изпълнение (и изобщо на заповедното производство).

В качеството им на изпълнително основание са разгледани решенията, актовете и съдебно-спогодителните протоколи на чуждестранните съдилища, които подлежат на изпълнение на територията на Република България без нарочно производство (чл. 404, т. 2 ГПК), и най-сетне решенията, актовете и съдебно-спогодителните протоколи на чуждестранните съдилища, както и решенията на чуждестранните арбитражни съдилища и сключените пред тях спогодби по арбитражни дела, по които е допуснато изпълнение на територията на Република България (чл. 404, т. 3 ГПК във връзка с чл. 118 и сл. КМЧП).

Следващите параграфи са посветени на компетентността за издаване на изпълнителен лист, приключващия производството акт и съответния режим на контрол.

1.5. В Глава Пета се разглежда проблематиката на субективните и обективните предели на изпълнителния лист (стр. 129 – 147).

Разглеждат се случаи на приемство в изпълнителния лист при правоприемство, при т. нар. „суброгация в изпълнителния лист“ (в полза на изпълнил солидарен съдлъжник или поръчител). Авторката поставя въпрос дали са допустими други случаи на суброгация в изпълнителния лист (по отношение на банкови гаранции и

застрахователи). По-нататък докторантката разглежда случаите на процесуална субституция и връзката им с изпълнителния лист (по чл. 134 ЗЗД и 510 ГПК).

Последващото изложение е посветено на действието на изпълнителния лист при промяна на длъжника (разгледани са случаи на универсално правоприемство и изпълнение срещу трето лице, дало своя вещ в залог или ипотека за обезпечение на чужд дълг).

Вторият параграф е посветен на обективните предели на изпълнителния лист.

1.6. В Глава Шеста са разгледани отделни случаи на изпълнителни листове, които авторката обозначава като „особени“ (стр. 147 – 157).

Изложението последователно се спира на особености, свързани с изпълнителни листове за съдебни разноси, за вземания за издръжка, за солидарни задължения; за такива, издавани срещу държавата и общините, по ЗПКОНПИ и др.

1.7. Глава Седма има за предмет проблематиката на производството по издаване на дубликат на изпълнителен лист (стр. 157 – 171).

Производството по издаване на дубликат от изгубен или унищожен изпълнителен лист се разглежда в историческа перспектива и посредством сравняване с производството по издаване на първичен изпълнителен лист.

Разгледани са предпоставките за издаване на дубликат, съдопроизводствените действия, а особено внимание и обърнато на процеса на доказването. Разгледани са възможните защитни възражения на длъжника, и най-сетне – крайният акт и неговите последици.

1.8. Глава Осма е посветена на проблематиката на т. нар. „обратен изпълнителен лист“ (стр. 172 – 192).

След кратък исторически преглед на уредбата в работата се разглеждат предпоставките за издаване на такъв лист и отделни хипотези, в които законът предвижда това (при предварително изпълняеми решения на първоинстанционните съдилища, при изпълнение въз основа на „осъдителни решения“ на въззивните съдилища, след отмяна на влязло в сила решение и постановяване на окончателно решение в обратен смисъл. Авторката разглежда и случаите на отменени арбитражни решения. В изложението се прави сравнение на института на обратния изпълнителен лист с исковете за връщане на даденото без основание.

Последните части на изложението в тази глава са посветени на производството по издаване на обратен изпълнителен лист и на определяне на съдържанието му.

1.9. Девета глава е посветена на обезсилването на изпълнителен лист (стр. 193 – 208).

Разгледани са последователно случаите на обезсилване на изпълнителен лист при отмяна на разпореждането за издаването му; хипотези на обезсилване в заповедното производство.

Третият параграф е посветен на последиците от обезсилването.

В края на главата се описват съдебните актове, издавани в производството по обезсилването и съответно последиците във връзка с прекратяване на изпълнителното производство. Главата съдържа и кратък сравнителен анализ на производството по обезсилване на изпълнителен лист и производството по обезсилване на ценни книжа.

1.10. Авторката е обозначила като отделна глава заключението на работата, а така също приложенията, индексите на използваната литература и съдебна практика.

Заключението съдържа обобщение на резултатите от научното изследване и предложения *de lege ferenda* (които ще бъдат разгледани по-късно).

2. Положителни характеристики на представения труд

2.1. Трудът има изразен монографичен характер, посветен на институт на гражданскопроцесуалното право от особена важност. Авторката е изследвала обстойно всички аспекти на този правен институт, поставящ множество проблеми и относително слабо осветен от теорията.

2.2. Изборът на темата е сполучлив преди всичко поради широкото използване и значение на проблематиката на изпълнителния лист в практиката. Следва да се държи сметка, че проблематиката на прилагането на уредбата на изпълнителния лист рязко се усложни в резултат на въвеждането на не особено сполучливата уредба на заповедното производство и припокриването на функциите на заповедта за изпълнение (особено на тази за незабавно изпълнение) и изпълнителния лист.

2.3. Работата разкрива познанията на авторката в материята на гражданскопроцесуалното право, а така също и на допирателни теми от областта на търговското право (несъстоятелност и особени залози), на данъчно-процесуалното право и др.

2.4. Като цяло работата е добре структурирана и балансирана (с някои изключения и озадачаващото обозначаване на използваната литература и съдебна

практика като отделни глави), обхванати са широк кръг от въпроси, а изложението е последователно.

2.5. Езикът е ясен. Научният апарат включва голям брой произведения на български език (60), а така също и чуждестранни заглавия (10 - предимно на немски, и по едно на руски и полски).

2.6. В работата широко е използвана наличната съдебна практика, включително такава, създадена при действието на отменения ГПК.

2.7. Следва да бъдат открити следните положителни моменти в работата, редица от които съдържат приноси:

2.7.1. На първо място следва да бъдат отбелязани пространните исторически и сравнително-правен прегледи, които на свой ред са довели до сполучлив опит за обяснение на зараждането на института на изпълнителния лист (стр. 32 и сл.) и функциите му.

2.7.2. Подробното разграничаване и очертаване на различните функции на изпълнителния лист (стр. 49 и сл.) е само по себе си полезно. Нещо повече, то представлява добра основа за по-нататъшното изследване на отделните проблеми на института, особено при съпоставянето между заповедта за незабавно изпълнение и изпълнителния лист (стр. 57 и сл.).

2.7.3. Приемливо е становището за припокриване на функциите на изпълнителния лист и заповедите за изпълнение по действащия ГПК (особено при заповедта за незабавно изпълнение).

2.7.4. Интерес представляват разсъжденията на авторката относно служебното издаване на изпълнителен лист, макар че изложението като че ли съдържа известни разминавания (стр. 125, особено стр. 127).

2.7.5. Приносен момент представлява анализа на възможността за суброгация в изпълнителния лист в полза на банкови гаранции и застрахователи (стр. 137-138).

2.7.6. Приноси и приемливи са разсъжденията на авторката относно тежестта на доказване относно изгубването или унищожаването на изпълнителния лист в производството по издаване на дубликат (стр. 165).

2.7.7. Теоретичен принос има изложението относно природата на производството по издаване на дубликат от изгубен или унищожен изпълнителен лист (макар че в тази част изложението се нуждае от по-нататъшно прецизиране и изчистване – стр. 171).

2.7.8. Приносно и приемливо е изложението относно издаването на т. нар. „обратен изпълнителен лист“ при обезсилване на заповед за незабавно изпълнение (стр. 180) и редица други.

3. Наред с изрично изброените и някои непосочени положителни характеристики към работата могат да се отправят някои препоръки:

3.1. При евентуално публикуване не би било редно приложенията да бъдат обозначавани като отделни глави (имам пред вид списъците на използваните литература и съдебна практика).

3.2. Авторката би следвало до очертае по-ясно и систематизирано резултатите от научното изследване в заключението. Очевидно, макар на доста места да има приноси моменти, тя се е посвенила да формулира ясно предложения *de lege ferenda*.

3.3. Изложението на редица места се нуждае от по-нататъшно прецизиране (виж например изложението относно легитимацията на кредитора по чл. 134 ЗЗД – стр. 134 и сл.), а така също и от допълване и разширяване – относно обратния изпълнителен лист при отмяна на влязло в сила решение (там проблемът само е маркиран, но анализ липсва).

3.4. Имам и редакционни и стилови бележки, които ще предам лично на авторката.

3.5. Посочените в предходните точки моменти (освен по т. 3.1.) не са в истинския смисъл слабости, а са по-скоро препоръки към бъдещата работа на авторката върху труда.

4. Други обстоятелства

4.1. Видно от представената професионална автобиография Маргарита Красиминова Събева има сериозна практическа дейност като действащ адвокат.

4.2. Докторантката има три публикации, свързани с темата на дисертационния труд.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С оглед на изложеното се налага изводът, че представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България, на Правилника за прилагането на този закон и на специалните изисквания на Правилника за развитието на академичния състав на БСУ.

Дисертационният труд съдържа редица научни приноси с ползност за практиката и за евентуално усъвършенстване на законодателството и също така демонстрира, че Маргарита Красимилова Събева притежава теоретични знания в областта на гражданския процес и способност за самостоятелни научни изследвания.

Всичко това ми дава основание да дам положителна оценка на качествата на рецензирания труд и на докторанта, и да предложа на уважаемото Научното жури да присъди образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. „Право”, докторска програма Граждански процес, на Маргарита Красимилова Събева – докторант на самостоятелна подготовка към Центъра по юридически науки при БСУ.

03.05. 2020 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Силви Чернев